

ARKEOLOJİNİN KRALIÇESİ MUHİBBE DARGA 100 YAŞINDA

Muhibbe Darga, yaşasaydı 100. doğum gününü kutlayacaktı bu ay. Üç yıl önce aramızdan ayrılan "Kraliçe Puduhepa", zengin bir kültür miras bıraktı ardında...

Nükhet Everi | nukheteveri@yahoo.com

Türkiye'nin gelmiş geçmiş en önemli arkeolog, Hititolog ve dilbilimcilerinden A. Muhibbe Darga 13 Haziran 1921'de İstanbul Acıbadem'de dünyaya geldi. Muhibbe Darga, Osmanlı Sarayı'nda bir dönem "özel kalem müdürlüğü" ve Maliye Nazırlığı yapan Mehmet Emin Bey'in torunuydu. Darugazadelerin köşkünde dadılarıyla büyümüş, babası Dr. Ahmet Sait Darga tarafından bir erkek çocuğu gibi yetiştirilmişti. Haşarı ve gözü pek bir çocuktu.

Muhibbe, ortaokula siyah önlüğün altında kısa pantolon ve ayağında spor ayakkabılarıyla giderdi. Ortaokuldaki müdürü de bütün hocalar da ona "delikanlı" derdi. İsmi böyle kaldı: Delikanlı. Erenköy Kız Lisesi'nde de o "delikanlılık" yaramazlıktan dolayı devam ediyor. Gene erkek gibi saçlar. Coğrafya dersini seviyor ve çok da iyi not alıyor ama hiç ders dinlemiyor, dersten kaçıp balkondan, voleybol oynayan üst sınıftaki kızları seyrediyor. Okuldaki tarih hocası Sıdika Hanım,

Afet İnan'ın arkadaşı, çok şık bir kadın. Derslere de sanki davete gidecekmiş gibi şık geliyor ve çok güzel ders anlatıyor. Ona arkeolojiyi aşılmanın Sıdika Hocası olduğunu söylüyor. Muhibbe o zamanlar arkeolojinin ne olduğunu pek bilmiyor, anılarında yalnızca babasıyla çocukken gezdiği Atina ve Pompei var hayal meyal.

Babasının etkisi

Lisede de dersleri çok iyi olan Muhibbe'yi arkeoloji konusunda esas etkileyen babası olmuştu. Babası, Muhibbe'yi Sorbonne'a yollamak istiyordu. Fakat savaş çıkmıştı, Muhibbe de tam 18 yaşındaydı. Tek başına Paris'e gidemezdi.

O yıllarda meşhur Alacahöyük buluntuları sergisi, 2. Dil Tarih Kongresi derken arkeoloji İstanbul'a damgasını vurmuştu. Muhibbe aslında tıp okumak istiyordu ama babası arkeoloji okuması için ısrarcı oldu, hocaları da arkeolojinin ona çok yakışacağını söylüyorlardı. Erenköy Lisesi'ni bitirdikten sonra 1939 yılında babasının isteği üzerine İstanbul Üniversitesi Arkeoloji Bölümü'ne girdi. Babası daha bâkir bir alan olduğu için Hititoloji'ye yönelmesini istedi.

Fransızcadan sonra Almanca

Hocası Profesör Helmuth Theodor Bossert'in kendisini Almanca bilmiyor diye kibarca kovduğunu, üç ay yüzüne bakmadığını söyler. Hemen Almanca öğrenmeye başlar. Hatta ilk dersleri babası verir. Fransızcadan sonra Almanca ona çok güç geldiği gibi, 18 yaşından

Muhibbe Darga, 1962

sonra yeni bir dil öğrenmek de zor gelmiştir. Babası zamanında ikinci bir dil öğrenmesini, Fransızca'yı unuttur diye istememiştir. Fakat zamanla Almancayı da Fransızcası kadar iyi öğrenmiştir. Bu arada derslere verir kendisini, Bossert'in derslerine deliler gibi çalışır, çivi yazısını ezberler. Tabii bu arada Ord. Prof. Arif Müfid Mansel'in derslerine girmektedir. Arif Bey'in arkeoloji dersine Helenistik Dönem'le değil de Arkaik Dönem'le başlaması onu çok etkiler. "Mimarlık, heykeltıraşlık, seramik, protogeometrik, geometrik, ne varsa biz bunların hepsini Arif Bey'den öğrendik" der. Prof. Bossert üç ay sonra Muhibbe'nin çalışkanlığını fark eder. 1940'lı yıllarda dönemin ünlü bilim adamlarıyla Anadolu'da at sırtında, taş arabalarının üzerinde, yağmurda, çamurda, kimi kez gün boyu kilometrelerce yürüyerek keşif

gezilerine çıkar. Karatepe kalıntılarını ortaya çıkaranlardandır.

Katıldığı kazılar

Muhibbe Darga, 1943 yılında Arkeoloji Bölümü'nü bitirdi. 1945 yılında da İstanbul Üniversitesi Eski Önasya Dilleri ve Kültürleri Bölümü'nde asistan oldu. Prof. Bossert, Prof. U. Bahadır Alkım ve Prof. Halet Çambel ile Karatepe kazılarına katıldı. Hitit hiyeroglifleri üzerine araştırmalar yaptı. İki yıl Bossert'in asistanlığını üstlendi. 1947 yılında doktor unvanını aldı.

1950-59 yılları arasında Anadolu'nun çeşitli liselerinde tarih, sanat tarihi ve Fransızca öğretmenliği yaptı. 1960 yılında doktor asistan olarak girdiği fakültede 1965'te doçent, 1973'te profesör oldu. Gedikli, Değirmentepe kazılarına katıldı. Şemsiyetepe-Karakaya Baraj Havzası ve

Şarhöyük kazılarına başkanlık etti. Side dilinin çözümüne katkıda bulundu. Hitit hiyerogliflerine ilişkin çalışmalarıyla işlevleri saptanamayan birçok yapının ve heykelin tanımını yaptı. Üniversitede Hitit sanatı ve Hitit dili ağırlıklı dersler verdi. 1983'te Eski Çağ Dilleri ve Kültürleri Bölümü'ne başkan olarak atandı. 1985'te bu görevinden kendi isteği ile emekliye ayrıldı. Bir yıl Anadolu Üniversitesi Sinema ve Televizyon Bölümü'nün öğrencilerine konuk öğretim üyesi olarak Anadolu uygarlıkları alanında dersler verdi. Birçok bilimsel inceleme ve araştırması makale olarak yayımlandı.

Son kazı çalışmalarını, 1989-91 yılları arasında Anadolu Üniversitesi Rektörlüğü'nün katkıları ve Eskişehir Müzesi Müdürlüğü ile birlikte Şarhöyük Dorylaion Ören Yeri'nde kazı başkanı olarak Anadolu Üniversitesi'nde öğretim üyesi olan öğrencileriyle yaptı./

Kitap çalışmaları

Muhibbe Darga'nın en önemli eseri 1976'da yayımlanan "Eski Anadolu'da Kadın"dır. "Hitit Mimarlığı" adlı kitabı da 1984'te yayımlanmıştır. Bunların dışında "İstanbul'dan Asya-yı Vusta'ya Seyahat" 2009, "Kazı Başkanının Karavanası" da 2010 yılında yayımlanmıştır. Emine Çaykara kendisiyle kapsamlı bir söyleşi yapmış ve bu 2002 yılında İş Bankası tarafından "Arkeolojinin Delikanlısı Muhibbe Darga" adıyla yayımlanmıştır. Bu kitap, bu yıl Yapı Kredi Yayınları'ndan yeniden yayımlandı.

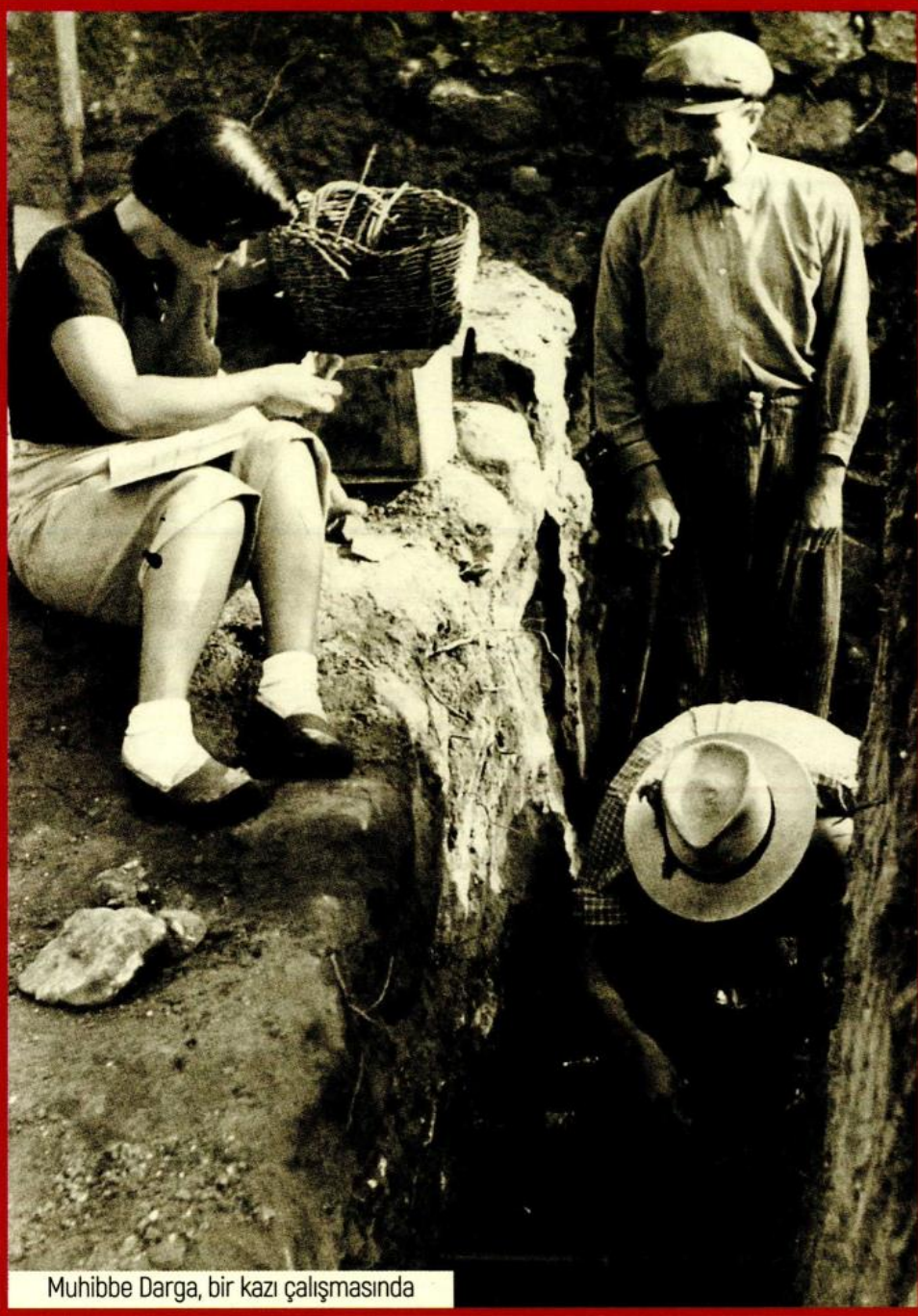
Kadınları yazdı

Kendisi için "kültür tarihçisi" der, filolojik ve arkeolojik tüm yazılı belgelerden insana yöneldiğini ve o nedenle de kadınları yazdığını söylerdi. Ünlü Mısır Kraliçesi ve en çok heykeli olan kadın firavun Hatşepsut üzerine uzun araştırmalar yapmıştı. Hatşepsut, Palmira Kraliçesi Zenobia ve Hitit Hükümdarı III. Hattuşili'nin karısı Puduhepa'yı kitaplaştırmak istiyordu.

Herkesin "Puduhepa" diye adlandırdığı, dünyanın en önemli hiyeroglif ve çivi yazısı uzmanlarından, öğrencilerini hiç ayırmayan, onlara hayatı da öğreten, herkesle çok güzel dostluklar kuran, ışığıyla girdiği her yeri ışıltılı aydınlatan, hayat dolu; kültürün, sanatın, zevkin doruk noktalarında gezinen ve hayatının her anını dolu dolu yaşamış bu çok özel insan şayet yaşasaydı bu yıl "dalya" diyecekti ama ne yazık ki 6 Mart 2018 tarihinde aramızdan ayrıldı.

Hitit öksüz kaldı, arkeoloji dünyası büyük bir bilim insanını yitirdi.

Yolun ışık olsun güçlü Kraliçe Puduhepa ■

Muhibbe Darga, bir kazı çalışmasında